

Dansk under påvirkning af spansk. På sporet af det spanske *se* i argentinadansk

ANNA SOFIE HARTLING

ABSTRACT

Dansk tales i dag af en lille minoritet af efterkommere af danske udvandrere i Argentina og har i mere end 150 år været i kontakt med det omgivende majoritetssprog spansk. Denne kontakt har udmøntet sig i alle typer af overførsel af sprogligt materiale fra spansk til dansk. Under en antagelse om at dels meget frekvente strukturer, dels intersystemisk ækvivalente strukturer i særlig grad indlånes og reanalyseres i modtagersproget, undersøger artiklen påvirkningen fra konstruktioner med den spanske *se*-partikel i argentinadansk. Artiklen har fokus på *se*-påvirkede konstruktioner som indeholder *sí* (*mig, dig, os, jer*), især hvor det er anvendt reciprokt, men undersøgelsen kan påvise at alle *se*'s funktioner i spansk er repræsenteret med *sí* i argentinadansk. I lyset af analysen af *se*-påvirkede *sí*-konstruktioner, som viser sig at være et felt med stor intra- og intartalervariation, diskuterer artiklen om argentinadansk kan anses for at være en ny selvstændig varietet af dansk.

EMNEORD: argentinadansk; kontaktlingvistik; *se*-konstruktioner; reciprocitet; refleksivitet

1 INDLEDNING

Mellem 1850 og 1930 var Argentina en populær destination for danske udvandrere, og flere tusinde rejste dertil og bosatte sig permanent i landet. I dag tales dansk fortsat af en lille gruppe efterkommere af de første udvandrere. Dette udvandrer dansk kaldes i artiklen som andre steder argentinadansk (Hartling 2019, Heegård Petersen og Kühn 2017, Kühn et al. 2017 m.fl.). Den mangeårige kontakt med argentinsk spansk har sat sig sine spor i argentinadansk på alle niveauer af sproget: fonologi, leksikon, morfologi, syntaks, semantik og pragmatik. Argentinadansk er dermed et eksempel på ”dansk under påvirkning”. Den intense og langvarige påvirkning fra spansk har – sammen med andre

af de sociokulturelle omstændigheder vi finder her – skabt gunstige forhold for at en ny varietet af dansk ville kunne udvikle sig. Anvendelsen af termen 'argentinadansk' i denne sammenhæng er imidlertid i første omgang rent diatopisk betinget: Med den refererer jeg til et geografisk og sociodemografisk set klart afgrænset og afgrænseligt dansk. Jeg anser det derimod stadig for at være et åbent spørgsmål om argentinadansk sprogligt set lader sig afgrænse på en sådan måde at det er rimeligt at regne det for en (selvstændig) varietet. I slutningen af artiklen diskuterer jeg argumenter for og imod en kategorisering af argentinadansk som en varietet.

Denne artikel fokuserer på anvendelser af pronomenet *sí* i talt argentinadansk der kan være påvirket af den spanske proklitiske og enklitiske partikel *se*. *Se*-partiklen bruges i en lang række konstruktioner med forskellige funktioner på spansk. Netop dens multifunktionalitet og heraf afledte høje frekvens i spansk, sammen med det faktum at den indgår i et pronominalparadigme der strukturelt og lydligt minder om det danske, gør at man a priori kan forvente at finde *se*-påvirkede strukturer i et spanskinflueret dansk. Flere af *se*-partiklens funktioner kan netop ses i mønsterlån (jf. definitionen heraf i afsnit 5) i argentinadansk: Mest åbenlyst er partiklens reciprokke funktion lånt i fx *de se sí* ('de ser hinanden (jævnligt)')/'de får øje på hinanden', (jf. sp. *se ven*). Dette *sí* kan altså ligesom pronomenet *hinanden* udtrykke semantisk symmetri mellem to entiteter. Også eksempler på dens mediale/passive funktion kan imidlertid spores – som i fx *kødet bruner sí* ('kødet brunes')/'man bruner kødet', (jf. sp. *se dora la carne*). Hvor det reciprokkt anvendte *sí* indiskutabelt er et lån af *se* i argentinadansk, er der i højere grad tale om en gråzone i de tilfælde hvor der er strukturelle og funktionelle overlap mellem dansk og spansk; det gælder især refleksive og mediale udtryk.

Artiklen giver en redegørelse for samtlige reciprokkt anvendte *sí*'er der findes i de data for argentinadansk som er indsamlet i forbindelse med projektet *Danske Stemmer i USA og Argentina* (jf. afsnit 6). Herudover præsenterer den nedslag i forhold til andre typer mønsterlån af *se* > *sí*.

Artiklen er struktureret som følger: I følgende afsnit (2) beskriver jeg ganske kort hvilken type tosprogethedssituation der er tale om for de dansktalende i Argentina. Dernæst gør jeg i afsnit 3 rede for *se*-partik-

lens mange funktioner i spansk for at give et overblik over hvad påvirkningsmulighederne har været i argentinadansk. I afsnit 4 beskriver jeg hvordan *sí* fungerer i danmarksdansk. Efter i afsnit 5 at have gjort rede for den teoretiske tilgang til kontaktsprogs- og påvirkningssituationen, beskriver jeg i afsnit 6 de data der ligger til grund for undersøgelsen, og den metode jeg har anvendt. Endelig viser jeg i analysedelen (afsnit 7) hvordan nogle af den spanske *se*-partikels anvendelsesmuligheder er blevet overført til dansk i Argentina. Denne del består af to hovedafsnit – et om reciprok anvendt *sí* og et om *sí* i anden end reciprok betydning. Som afslutning på artiklen diskuterer jeg i afsnit 8 resultaterne af analyserne og giver forslag til yderligere undersøgelser af *se*-påvirkning i argentinadansk.

2 DET DANSKARGENTINSKE SAMFUND OG DETS TALERE AF DANSK I DAG

Hans Christensen Fugls udvandring til Argentina i 1844 markerer begyndelsen på et danskargentinsk samfund i Argentina. Det var i høj grad Juan Fugl (det navn han blev kendt under i Argentina) der bevirkede at flere danskere fulgte hans eksempel og prøvede lykken i Argentina, og fra 1860'erne og 1870'erne tog et dansktalende samfund for alvor form. Opbygningen af institutioner, først og fremmest danske skoler og danske kirker, sikrede at man kunne holde sammen på udvandrerne og efterhånden deres efterkommere, og at man kunne blive ved at tale dansk. Fra 1930 kom der stort set ikke flere nye indvandrere fra Danmark, men de der allerede havde slået sig ned, holdt fast i deres modersmål og videregav det til deres børn i sådan en grad at der stadig i dag er et dansktalende samfund i Argentina. Siden 1970'erne er dansk dog i stadig mindre grad blevet talt til næste generation, og i dag er der ikke mange talere af dansk under 65 år.

De sociokulturelle omstændigheder der har gjort sig gældende i forhold til etableringen og vedligeholdelsen af det dansktalende samfund i Argentina, gør at udvandrerefterkommernes argentinadansk kan karakteriseres som et arvesprog, og talerne som arvesprogtalere. Sproget og talerne af det passer m.a.o. sociologisk set godt til arvesprogslingvistikens beskrivelser. De af danskernes efterkommere der har lært dansk, har alle lært det som deres førstesprog derhjemme som børn, og flertal-

let er sekventielt tosprogede idet de har lært spansk omkring skolestart. Det gælder i øvrigt for stort set alle talerne at spansk er deres primære sprog i dag. Især på pampaen i Buenos Aires-provinsen omkring byerne Tandil, Necochea og Tres Arroyos har danskargentinernes netværk været stærkt og tætmasket, og det har gjort at dansk er blevet talt ikke bare i hjemmene, men også i det nære samfund. Om argentinadansk rent sprogligt kan karakteriseres som et arvesprog med en række bestemte træk som deles af arvesprog på tværs af forskellige sociokulturelle betingelser, er imidlertid stadig et åbent emne for diskussion. Det vender jeg tilbage til sidst i artiklen i lyset af analysen af *sig*-konstruktioner.

3 SE I SPANSK

I sprogvidenskaben er der en lang tradition for at se alle typer af koreferentielle pronominer som refleksivmarkører (Maldonado Soto 1992: 2). Et eksempel herpå er det spanske *se*, og ifølge Maldonado Soto (1992) har de tidligere, mere ensidige beskrivelser stået i vejen for mere detaljerede analyser af disse objektproklisers og -enklers multifunktionalitet og polysemi. Som det vil fremgå af dette afsnit, er refleksivitet nemlig blot en af *se*'s mange funktioner.

I paradigmet over refleksive pronominer udtrykker *se* både 3. person singularis og pluralis. Nedenfor ses alle seks personer i paradigmet:

1. sg.	<i>me</i>	<i>(yo) me lavo</i> 'jeg vasker mig'
2. sg.	<i>te</i>	<i>(tú) te lavas</i> 'du vasker dig'
3. sg.	<i>se</i>	<i>(él/ella) se lava</i> 'han/hun vasker sig', <i>(usted) se lava</i> 'De vasker Dem'
1. pl.	<i>nos</i>	<i>(nosotros) nos lavamos</i> 'vi vasker os'
2. pl.	<i>os</i>	<i>(vosotros) os laváis</i> 'I vasker jer'
3. pl.	<i>se</i>	<i>(ellos/ellas) se lavan</i> 'de vasker sig', <i>(ustedes) se lavan</i> 'I vasker jer'

I overensstemmelse med traditionen henviser jeg til hele dette pronomeparadigme med 3.-personsformen *se*¹ (som det vil fremgå af nedenstående, er der flere af pronomenet's funktioner der kun findes i denne person). Imidlertid er der i Argentina som i resten af det spanskaltalende Latinamerika synkretisme mellem 2. og 3. person pluralis: Man anven-

1 På tilsvarende vis bruger jeg nogle steder *sig* som overbegreb for alle personerne i det danske pronominalparadigme.

der ikke pronominerne – endsige bøjer verberne – i 2. person pluralis; i stedet dækker 3. person pluralis denne person også. M.a.o. bruges *se* om både ’jer’ og ’sig’. Ud over denne forskel mellem iberisk² og latinamerikansk spansk gælder følgende beskrivelse for alle varieteter af spansk.

Det spanske *se* er i nyere tid beskrevet som en partikel der dels har refleksive funktioner, dels kan gøre verbalhandlingen ”upersonlig”. Under de refleksive funktioner regnes de logisk refleksive og en lang liste af idiomatiske refleksiver der i større eller mindre grad har mistet den refleksive betydning. Hertil kan også regnes de reciprokke og mediale betydninger af *se*. Gruppen af upersonlige *se*-anvendelser dækker over passiv – både dem med et udtrykssubjekt og dem uden (Rodríguez-Bachiller 1991: 77).

Mange fremstillinger af *se*-partiklens anvendelse og funktion er foreslået (fx García 1975, Trujillo 1976, Maldonado Soto 1992, Mendikoetxea 1999, Otero 1999, Vera Luján 2001, Dam 2003, Izquierdo Díaz 2014). Analyserne af *se*-konstruktioner er ofte beskrevet som et af de mest kontroversielle temaer i den spanske grammatik (fx Mendikoetxea 1999: 1635). Jeg vil ikke gå nærmere ind i de forskellige grammatiske beskrivelser, men i stedet give et overblik over hvordan forskellige anvendelser af spansk *se* kan oversættes til dansk, jf. tabel 1.

TABEL 1. *SE*'S FUNKTIONER I SPANSK (ORGANISERET EFTER FALDENDE TRANSITIVITET) OG MULIGE OVERSÆTTELSER TIL DANSK

Anvendelse i spansk	Eksempler
Refleksiv anvendelse	(1a) <i>el niño se lava</i> ’barnet vasker sig’
	(1b) <i>el niño se lava las manos</i> ’barnet vasker sine hænder’ (egl. ’barnet vasker sig hænderne’)
Stilistisk/emfatisk refleksiv anvendelse	(2) <i>el niño se come la manzana</i> ’barnet spiser æblet/barnet spiser sig et æble’ (egl. ’barnet spiser sig æblet’)
Reciprok anvendelse	(3) <i>los niños se lavan</i> ’børnene vasker hinanden’ (’også børnene vasker sig’, jf. eks. (1))

2 Bemærk dog at iberisk spansk også har *ustedes*, men hvor det i Latinamerika (og på De Kanariske Øer) betyder I, bruges det i den spanskaltalende del af Den Iberiske Halvø som flertalsformen af den formelle tiltale *usted* ’De’.

Medial anvendelse	(4a) <i>el niño <u>se</u> durmió</i> 'barnet faldt i søvn'
	(4b) <i>el niño <u>se</u> arrepiente de su comportamiento</i> 'barnet fortryder sin opførsel'
	(4c) <i>el niño <u>se</u> hace mayor</i> 'barnet bliver ældre'
Passiv anvendelse	(5) <i>el coche <u>se</u> lava</i> 'bilen vaskes'/'bilen bliver vasket'/'man vasker bilen'
Upersonlig-passiv anvendelse	(6a) <i><u>se</u> vive bien aquí</i> 'der leves godt her'/'man lever godt her'
	(6b) <i><u>se</u> asustó a los niños</i> (Mendikoetxea 1999: 1654) 'man forskrækkede børnene'/'børnene blev forskrækket'

I eksemplerne i tabel 1 er samtlige finitte verballer og tilhørende partikler i 3. person, dvs. kun eksempler med *se* forekommer her. I de anvendelser af *se* som er eksemplificeret i (1), (2) og (4) kan partiklen imidlertid anvendes i alle personer: *me* 'mig', *te* 'dig', *se* 'sig', *nos* 'os', *se* 'jer'/'sig'. Reciprokke konstruktioner som den i (3) beskriver noget flertalssubjekter gør ved hinanden, og findes derfor kun i pluralis, hvilket i argentinsk spansk, som nævnt, vil sige *nos* og *se*. *Se*-passiver og de upersonlig-passive anvendelser af *se* kan kun referere til 3. person, dvs. de forekommer kun som *se* (jf. eksempel (5) og (6)).

I forsøget på at fremstille anvendelserne med *se* så overskueligt som muligt er der mange detaljer om de forskellige anvendelser der må udelades her. Det er dog vigtigt for de senere analyser af *sí*-konstruktionerne at gøre rede for følgende:

Den stilistiske/emfatiske anvendelse af *se* som ses i (2), kaldes på spansk bl.a. for *dativo expletivo* ('overflødig, men ekspressiv dativ').³ I denne brug står *se* altid som indirekte objekt (dativ) og er aldrig syntaktisk nødvendigt. Det tilføjer en betydning af større engagement og bevidst viljeshandling fra subjektets side. *Se*-partiklen med denne funk-

3 En anden term er *dativo concordado* ('kongruerende dativ') som står i modsætning til de ikke-kongruerende dativer som fx *el niño me come la manzana (a mí)* 'barnet spiser mit æble/det æble som jeg har' (egl. 'barnet spiser mig æblet (til/for mig)'). Den "ekspletive" eller kongruerende dativ står også i modsætning til de ægte indirekte refleksiver (*reflexivas indirectas propias*) som eksemplificeres i (1b). Det "ægte" ved denne brug er at refleksiven, dvs. det indirekte *se*-objekt, kan gentages i et trykstærkt korefererende pronomen: *el niño se lava las manos a sí mismo* (egl. 'barnet vasker sig hænderne på sig selv'), hvilket ikke er muligt i (2).

tion kan i meget videre omfang end det danske indirekte objekt-*sig* føjes til verber på spansk og dermed ændre betydningen til én hvor subjektet er mere involveret i handlingen⁴ (jf. afsnit 4.1 og 7.2.3 om konstruktioner med refleksive indirekte objekter i hhv. danmarksdansk og argentinadansk).

De mediale anvendelser i (4a)-(4c) dækker over en meget bred kategori: Medialitet i spansk kan referere til intransitive verber som udtrykker overgangen fra en tilstand til en anden som fx processer som et givent subjekt ikke har nogen direkte kontrol over. Den mediale funktion kan bl.a. udtrykkes pronominent med verber som *dormirse* 'falde i søvn' (vs. *dormir* 'sove') (4a) hvor der tydeligt er tale om en tilstandsændring (som subjektet ikke selv har afstedkommet), eller med verber som *arrepentirse* (4b) der kun kan fungere med pronomen, og hvor den mediale betydning ligger i den mentale proces eller indre tilstandsændring der sker i subjektet. Verbet *hacer* 'gøre' kan ligesom visse andre verber på spansk ved tilføjelsen af *se* få en betydning som man på dansk ville udtrykke med kopulaverbet *blive* efterfulgt af adjektiviske og nominale prædikativer, jf. (4c). Rangerer man *se*-anvendelserne efter hvor transitive de er (jf. tabel 1 ovenfor), og dermed efter hvor let deltagerne i verbalhandlingen lader sig skelne fra hinanden (jf. afsnit 4.3), kan man som Fernández (2007: 91-95; baseret på Kemmer 1993) beskrive den mediale situation som mellemstadiet mellem den refleksive og den intransitive situation. På denne skala er der yderligere to trin mellem de mediale og de passive *se*-anvendelser; her vil jeg blot nævne de såkaldt spontane situationer, som jeg berører i afsnit 7.2.1 og 7.2.3, fx *el vaso se rompió* 'glasset gik i stykker' (egl. 'glasset ødelagde sig') hvor handlingen fremstilles som blev den igangsat af glasset selv, men i virkeligheden forårsages af en ekstern (om end ikke-identificerbar) agent.

Jeg koncentrerer mig i denne artikel om de *se*-konstruktioner hvis funktioner kan spores i udtryk med *sig* i argentinadansk. Det gælder først og fremmest dem der står i (3), (4) og (5). Måske spiller konstruktionstypen i (2) også en rolle. Det vender jeg tilbage til i afsnit

4 Denne brug af *se* i forbindelse med indtagelse af mad og drikke oversættes i spanske grammatikker på dansk ofte med *rub* og *støb* o.l. (se fx Mogensen 2002:134). Efter min mening angiver den oversættelse ikke nødvendigvis subjektets interesse og involvering i handlingen. Det gør den direkte oversættelse med reflektivpronominerne i højere grad.

7.2.3. *Se*-partiklens mediale og passive betydning kommer også til udtryk i form af reanalyser af den spanske *se*-passiv som den danske *s*-passiv, fx *penge spises ikke* i betydningen 'man kan ikke spise penge'/'penge kan ikke spises' (jf. sp. *el dinero no se come*). Dem udelader jeg dog af pladshensyn i denne omgang. Artiklen behandler altså udtryk fra argentinadansk hvor der er anvendt et *sí* (*mig, dig, ...*), og ser på hvilke spanske *se*-konstruktioner de argentinadanske udtryk kalkerer.

Før jeg gør rede for *se*-påvirkede *sí*-konstruktioner i argentinadansk, skal vi se på hvordan konstruktioner med *sí* fungerer i danmarksdansk.

4 *SÍ* I DANMARKSDANSK

Sí er ligesom *se* i spansk traditionelt beskrevet som et refleksivt pronomen.⁵ Hvor *se* i spansk anvendes i hele paletten af udtryk fra refleksivitet og reciprocitet over medium til passiv og "upersonlighed", er *sí* i moderne danmarksdansk funktionelt mere begrænset. Det anvendes med refleksiv eller måske snarere medial (se afsnit 4.3 nedenfor) betydning. Som *se* på spansk indgår *sí* dog også i en lang række faste udtryk hvor hverken en refleksiv eller medial læsning (længere) giver mening.

Sí er den nominale form, og *sin* den possessive form af pronomenet. Pronomenets funktion – både i nominal og possessiv form – er at referere anaforisk eller kataforisk til et 3.-personssubjekt inden for samme sætning. Nedenstående er eksempler med *sí* fra argentinadansk:

- (7) hun bliver besvimet og sådan og så hun holder sí hjemme
(AKY, 1955⁶) (*sí* med anaforisk reference til subjektet *hun*)
- (8) øh sådan i sí selv spillet interesserer mig ikke (ABO, 1933)
(*sí* (*selv*) med kataforisk reference til subjektet *spillet*)

5 Fremstillingen bygger i første omgang på Hansen og Heltoft (2011: 589-592), men se afsnit 4.2 og 4.3 for en lidt anden fremstilling. Eksemplerne på hvordan *sí* anvendes i danmarksdansk, er paradoksalt nok fra argentinadansk, men det drejer sig naturligvis om eksempler hvor *sí*-konstruktionerne er brugt på en måde hvorpå de også bruges i danmarksdansk (der kan omvendt godt være andet i eksemplerne som afviger fra danmarksdansk). Jeg har valgt at bruge eksempler fra argentinadansk for at give læseren bedst muligt indtryk af det dansk vi har med at gøre.

6 Årstallet efter informantkoden er her som i resten af artiklen informantens fødselsår.

Sig henviser også til pluralissubjekter, fx

- (9) jeg tror at alle danskerne der kom til Argentina ned- øh ned-satte sig i Necochea (MEP, 1945) (*sig* henviser til pluralissubjektet *alle danskerne der kom til Argentina*)

Sig kan have alle et nominals mulige ledfunktioner bortset fra subjektets. Med en lang række verber har det refleksive pronomen imidlertid ikke argumentværdi i sætningen (se nedenfor). Uanset hvilket verbum det står i forbindelse med, kongruerer det med subjektet mht. person og numerus (*mig, dig, sig, os, jer* og *sig*).

I de såkaldt ægte eller inhærent refleksive verber udgør det obligatoriske refleksive objekt ikke et selvstændigt argument i sætningen. Det er m.a.o. ikke udtryk for noget indholdsobjekt, men har den funktion at stille sig i vejen for et muligt objektsargument: Denne type verber kan altså kun tage et refleksivt objekt og blokerer for muligheden af alternative objekter. Eksempelvis kan *de* i eksempel (10) nedenfor ikke bestemme andre end *sig* til noget. Det bliver tydeligt hvis man forsøger at kløve sætningen: **det var sig de bestemte til at købe det her*. Eksempler fra argentinadansk er:

- (10) og så bestemte de sig til at købe det her (COM, 1942)
(11) og så der holdte hun også øh styr med at far han øh opførte sig på den måde (AKY, 1955)
(12) for jeg var jo øh skammede mig ved at have øh sådan en stand at jeg skulle blive der i et land øh jeg ikke ... (JOU, 1941)
(13) og så hygger vi os og så bliver vi rigtig kommer vi i rigtig forbindelse med hinanden for det gør man jo uvilkårlig når man går sammen så kommer man mere nærmere hinanden ind på livet (RUK, 1934)

Hansen og Heltoft (2011) nævner andre typer af obligatorisk refleksiv konstruktion såsom forbindelser med:

- (14) uægte sammensat verbum, fx *tænke sig om*:
hvis man skal til at tænke sig om så er der mange steder
man får den her øh øh spansk spro- øh (NOK, 1944)
- (15) umiddelbart indirekte objekt, fx *tillade sig noget*:
så man kan ikke tillade sig noget uden så er der underskud i
resultatet (COM, 1942)
- (16) middelbart indirekte objekter, fx *tage til sig* (i betydningen
'rage til sig'):
men øh men her der dem der administrerer de tager til sig
(ABO, 1933)
- (17) adjektiver, fx *være bange af sig*:
hun er ikke bange af sig (NOA, 1961)

4.1 Konstruktioner med refleksive indirekte objekter (RIO)

I dansk har vi en særlig konstruktion med et refleksivt indirekte objekt som svarer til den spanske konstruktion som nævnes i eksempel (2). Den danske RIO-konstruktion har dog langt flere syntaktiske og semantiske begrænsninger end den spanske: Den dannes fortrinsvis med resultative verber der er leksikalsk monotransitive, dvs. transitive verber som normalt kun har ét objektsargument, og som beskriver fuldførelsen af en handling.⁷ Med en del verber⁸ kan RIO-konstruktioner desuden kun forekomme med det direkte objekt i singularis med ubestemt artikel (*en/et/noget*), fx *barnet spiste sig et æble/noget æblegrød* og ikke **barnet spiste sig æblet/æbler/æblerne*. Der findes i øvrigt stort set ingen litteratur om denne konstruktion i dansk, men Nielsen (2020), som diskuterer indledende analyser af konstruktionens diakrone udvikling, konstaterer at det refleksive indirekte objekt markerer at subjektet har den semantiske rolle 'interessent'. Det var den rolle indirekte objekter

7 Konstruktionen findes også med verber der ikke beskriver en overgang, som *børe* (fx *og så får man hørt sig noget radio*, blogindlæg 11.09.2010), *se* (fx *Nu ligger vi i sengen med et sterinlys [sic] tændt og det buldrer på taget med regn og storm udenfor. Vi ser os en film, så godnat*, opslag på Facebook) og *have* (fx *De havde sig en dejlig formiddag med lidt bobler og solskin*, blogindlæg 29.01.2018). Alle eksempler er autentiske og fundet online.

8 Men jf. fx Hvilshøjs (1999: 96) eksempel: "Han erhvervede sig rettighederne". Hvilshøj (1999, 2000) kalder – med henvisning til Kemmer (1993) – denne type for indirekte medium, jf. hans argumentation for at *sig* er en mediummarkør i dansk, gengivet nedenfor. Hvilshøj kommer ikke nærmere ind på netop denne konstruktion.

generelt havde i ældre dansk, mens de i dag er indskrænket til at have rollen 'recipient' i snæver forstand. Den bredere 'interessent'-betydning ser derimod ud til at have overlevet i de refleksive indirekte objekter (Nielsen 2020).

4.2 *Sig selv*

Nogle verber kan kombineres enten med det nøgne refleksive pronomen (*sig*) eller med den trykstærke form *sig selv* som objekt. Brugen af *sig selv* markerer at subjektet og objektet/refleksivet (*sig selv*) har samme referent "mod hvad der er sædvanligt og forventeligt" (Hansen og Heltoft 2011: 594). Denne koreference kan være uventet enten fordi den specifikke subjektsreferent ikke plejer at være genstand for netop den verbalhandling (*Gitte friserer sig selv*, dvs. Gitte plejer at frisere/blive friseret af andre; Hansen og Heltoft 2011: 594), eller fordi der er tale om verber der beskriver en handling som normalt er rettet mod andre (*borgmesteren roste sig selv*, dvs. man roser normalt en anden end sig selv; Hansen og Heltoft 2011: 594) (såkaldt *ekstroverte verber* hos Hvilshøj 1999: 94).

Sig selv kan altså på enfatisk vis udtrykke et modsætningsforhold mellem subjektet for verbalhandlingen og andre mulige agenter, se (18-19).

- (18) ja han kalder sig selv for Pablo (KMI, 1951) – mens andre kalder ham for noget andet
- (19) pero han han har lært sig selv øh spansk (HPJ, 1944) – det var ikke en anden der lærte ham det.

Hvilshøj (1999: 94) viser dog at "den traditionelle formodning om at *selv* i forbindelse med *sig* altid er en art optionel enfatisk markør" ikke holder. Der er nemlig tilfælde hvor *sig* og *sig selv* er komplementært distribueret, dvs. ved koreference mellem verbets argumenter er der verber der kun kan knyttes til *sig*, og verber der kun kan knyttes til *sig selv*. Eksempelvis er *sig selv* udelukket med verbet *skamme* (20) (jf. de ovenfor nævnte "ægte" refleksiver):

- (20) foruden det så skammer man sig lidt med at ikke kan tale (CRA, 1936)

Til gengæld er *selv* obligatorisk i *passee sig selv* (21) og meget udbredt i fx *klare sig selv* (22), hvor der desuden er en lille betydningsforskel til *klare sig*.

(21) så sagde jeg nej så kan han f- f- passee sig selv ha (IMM, 1928)

(22) derimod så tog han til Buenos Aires og så var det om at *klare sig selv* (ABS, 1928)

4.3 *Sig's* mediale betydning?

De definerende træk ved refleksivernes semantik er ifølge Hvilshøj (1998, 1999, 2000) netop den pragmatisk uventede koreference mellem argumenterne, der som nævnt ovenfor er typisk i konstruktioner med *sig selv*, foruden en ikke-fuldstændig distinkthed mellem argumenterne. Ikke-fuldstændig distinkthed mellem argumenterne skal forstås i modsætning til mediale udtryks totale non-distinkthed mellem verbets argumenter: I *Gitte friserer sig selv* opfattes *Gitte* og *sig selv* på trods af deres koreferentialitet ”i en vis forstand som distinkte”; ifølge Hvilshøj skelnes der her i en eller anden grad mellem ”den der igangsætter handlingen, og den der berøres af den” (Hvilshøj 2000: 18). I *Gitte friserer sig* kan *Gitte* og *sig* derimod på ingen måde opfattes som distinkte. Hvilshøj (1998, 1999, 2000) argumenterer på baggrund af denne forståelse af udtrykkenes semantik og på baggrund af tværsproglige observationer for at *sig selv* er den refleksive markør i dansk, mens *sig* er en mediummarkør. Det viser sig nemlig at andre sprogs refleksivmarkører oversættes til dansk med *sig selv*, mens det danske *sig* oversættes til mediummarkører eller intransitive verber, fx da. *han rejste sig* → eng. *he got up*. Jeg har ovenfor fulgt traditionen og beskrevet *sig* som et refleksivt pronomen og tager ikke her endegyldigt stilling til Hvilshøjs refleksiv- og mediumparadigme (jf. Hvilshøj 1999: 99). Et er dog sikkert: *Sig* har (også) mediale betydninger hvis man ved medium forstår en konstruktion der beskriver forventet koreference og total non-distinkthed mellem verbets argumenter.⁹ Hvilshøj (1999)

⁹ Netop non-distinktheden mellem argumenterne hører til den klassiske definition af medium som siger at ”verbalhandlingen eller processen anskues som noget der vedrører subjektet selv, og ikke kan overskride [...] subjektets grænser og dermed være rettet mod en anden genstand end subjektet selv” (Hansen og Heltoft 2011: 1287).

identificerer på baggrund af Kemmer (1993) en lang række mediums situationstyper såsom soigneringsmedium (fx *han klædte sig på*), følelsesmedium (fx *han besindede sig*) og utilsigtet selvbeskadigelse (fx *han skar sig*), i hvilke subjekterne og refleksiverne helt som forventet refererer til samme entitet og ikke – semantisk set – kan skelnes fra hinanden.

5 MANIFESTATIONER AF *SE* I ARGENTINADANSK

Det er ikke overraskende at man i dansk i kontakt med spansk kan finde påvirkning fra *se*, dels fordi partiklen har så mange funktioner i spansk, dels fordi der er strukturelle og funktionelle overlap mellem *sig*- og *se*-konstruktioner, diakront og synkront betragtet. Hypotesen bliver da at dels fænomenets frekvens i donorsproget (spansk), dels de intersystemiske ækvivalenser mellem donorsprog og modtager-sprog ((argentina)dansk) fører til at *se*-området er et oplagt sted at låne fra.

Påvirkningen fra det spanske *se* kommer til udtryk på forskellige måder i argentinadansk. Som vi så i eksemplerne i afsnit 4, bruges *sig* i argentinadansk sådan som det bruges i danmarksdansk. Men herudover bruges det i udtryk og med funktioner som vi ikke kender i danmarksdansk.

Denne undersøgelse bygger grundlæggende på ideen om at den tosprogede taler er motiveret for at indlåne ord og mønstre fra det ene sprog i det andet for at have udtryksmulighederne i donorsproget til rådighed i modtagersproget. Denne motivation opstår formodentlig hos den tosprogede taler fordi han/hun på baggrund af sit samlede sproglige repertoire udvikler strategier som skal reducere planlægnings- og processeringsanstrengelserne ved outputtet (Matras 2009, Johanson 2008 og flere; se også Hartling 2019: 39-43). Jeg har imidlertid ikke haft lejlighed til at teste argentinadansktaleres processering når de taler dansk (meget tyder på at processeringsvanskeligheder spiller en rolle, se også Hartling 2019). Jeg kan blot konstatere at de umærkeligt indlåner mønstre fra spansk. De anvender m.a.o. strukturer fra spansk som de kalkerer og reanalyserer uden eksplicitte tegn på bevidsthed om det og i et i øvrigt ”flydende” dansk. Omvendt har undersøgelser vist at argentinadansktalerne i

høj grad er bevidste om leksikalske indlån og kodeskift (Heegård Petersen et al. 2018: 20, 23).¹⁰

Det er muligt at beskrive lånene af *se* som lån af leksikalsk-syntaktiske mønstre. Mønstre er hos Matras (2009: 235) det samme som konstruktioner i Goldbergsk/Croftsk forstand, nemlig den betydningsbærende kombination af ord og morfemer på flere mulige niveauer, fx en ordforms forbindelse til dens betydning, den måde hvorpå ordformer kombineres, eller rækkefølgen af dem (Goldberg 1995, Croft 2001). Eksempelvis ændrer ordet *op* betydning når det kombineres med et verbum som *spise* i konstruktionen *spise op*. På tilsvarende vis kan den spanske *se*-partikel forandre en verbalforms betydning, fx fra at beskrive en tilstand, *dormir* 'sove', til at beskrive overgangen til en ny tilstand, *dormirse* 'falde i søvn', eller fra en konstruktion hvor verbalhandlingen er "udadvendt", dvs. rettet mod et andet argument end subjektet, *lavar* 'vaske', til en konstruktion hvor handlingen er "indadvendt", dvs. rettet mod sætningens ene argument (udtrykssubjektet i passive eller objektet i upersonlig-passive konstruktioner), *lavarse* 'vaskes'. Om sådanne mønstre lånes ind i modtagersproget, afhænger bl.a. af om dette sprog har ordformer til rådighed som mønstrene kan matches med (Matras 2009: 235). Hvad angår *se*-mønstre i spansk, har dansk et pronominalparadigme der i høj grad kan matches med det spanske (jf. afsnit 3 og afsnit 4); ikke mindst er *se* rent lydligt så ens (*se* < > *sig*)¹¹ at en mønsteroverførsel af *se*'s funktioner (eller nogle af dem) ligger lige for hos tosprogede talere der som argentinadansktalerne har spansk som primært og dansk som sekundært sprog.

Mønsterlån beskrives ofte som kontaktinducerede grammatikaliseringsprocesser som begynder ved at taleren bevidst eller intuitivt identificerer og matcher ækvivalente leksemer i sprogene. Herefter reanalyseres elementerne sådan at betydningen i modtagersproget påvirkes af og tilpasses betydningen i donorsproget. Fundamentet for denne

10 Det er netop en generel tendens at "[c]opying grammatical function units and patterns is certainly less conscious than copying content units, which speakers tend to be more aware of" (Johanson 2008: 65, se også Matras 2009: 150-151).

11 1. person singularis (*me* < > *mi*) er ligeledes lydligt meget ens, men det er rimeligt at forvente at der i et (argentina)spanskpåvirket dansk vil være flest mønsterlån hvor netop *sig* optræder, eftersom *se* udfylder hele tre pladser i pronomenparadigmet (3. person singularis og 2. og 3. person pluralis). Desuden har partiklen i spansk funktioner hvor kun *se* er mulig (jf. afsnit 3).

matchingprocedure er leksemernes polysemi i donorsproget hvor de har både konkrete og abstrakte betydninger. Ligesom ordformer i sprogintern grammatikalisering med tiden får en mere og mere abstrakt betydning og evt. til sidst bliver til funktionsord eller morfemer, kan ordformer i kontaktinduceret grammatikalisering undergå en tilsvarende udvikling – men her altså som et lån af den abstrakte betydning de har i donorsproget (Matras 2009: 238-239).¹² Denne form for lån hører ind under det man i diskussionen af låneord kalder for 'betydningslån', se Heidemann Andersen i dette nummer. Som vi har set, er *se* højpolysemt og har flere abstrakte funktioner end *sig* i dansk, og det er muligt at beskrive mønsterlånene af *se*-strukturene i argentinadansk som en igangværende grammatikalisering (se også Hartling 2019: 44).

Foruden kompatibilitet mellem ordformer i to sprog og talernes generelle motivation for at låne strukturer og funktioner fra donorsproget spiller frekvensen også ind. Lån mellem to sprog kan være baseret på frekvens sådan at "frequency patterns peculiar to model code [her donorsprogs-] units are copied onto units of the basic code [her modtagersproget] so that the latter undergo an increase or a decrease in frequency of occurrence" (Johanson 2011: 292). *Se*-partiklen er meget frekvent i spansk (hvilket selvsagt også hænger sammen med dens polysemi og multifunktionalitet), og dette frekvensmønster indlånes – i hvert fald til dels – i argentinadansk.

Denne artikel handler som nævnt om de mønsterlån af *se* i argentinadansk hvor *se* er gengivet som *sig*. Den ene gruppe af sådanne mønsterlån er de reciprokke udtryk. Det er den gruppe der er nemmest at afgrænse og definere (afsnit 5.1 og 7.1). Den anden gruppe er derfor i denne sammenhæng "restgruppen" og er her kaldt *udtryk med sig i anden end reciprok betydning* (afsnit 7.2).

5.1 Reciprocitet i dansk og spansk

Den hyppigste måde entydigt at udtrykke gensidighedssituationer på

12 Ifølge Heine og Kuteva (2005) bliver kontaktinduceret grammatikalisering udløst af talerens behov for at låne en funktion som donorsproget har, og der er derfor almindeligvis tale om en *udvidelse* af betydningspotentiallet. Imidlertid kan påvirkning mellem sprog antage mange former, og talere kan naturligvis også påvirkes til en betydnings- og funktions*indskrænkning* af en ordform med forbillede i donorsproget, jf. også teorien om frekvensens betydning beskrevet nedenfor.

i danmarksdansk er ved at anvende den reciprokke pronominalanafor *hinanden* (eller den ældre pendant *hverandre*), fx ”der traf de så hinanden” (IHA, 1934). Herudover kan reciprocitet i danmarksdansk udtrykkes gennem en række deponente verber med reciprok betydning, konstruktioner med adverbialerne *indbyrdes* og *sammen*, implicit reciprokke udtryk, fx *Ea og Ib kyssede* (som tillige kan fortolkes ikke-reciprokt) og reciprokke leksemer som *diskutere*, *skelne*, *matche*, *ven* mv. (jf. Haspelmath 2007: 2089, 2090, 2104-2106; se også afsnit 6.2 og 7.1.1). I spansk anvendes, som vi har set, derimod typisk partiklen *se* for at udtrykke reciprokke situationer, fx *abí se conocieron (ellos)* ’der lærte de hinanden at kende/der traf de hinanden’ (egl. ’der kendte (de) sig’). *Se* er i sådanne reciprokke udtryk netop blevet anset for at være en verbalpartikel eller en verbalmarkør – og ikke et reciprokt pronomen med argumentværdi (Gast og Haas 2008: 314-315). Ifølge Haspelmath (2007: 2104) udviser reciprokke konstruktioner med pronominalaforer, som dansk *hinanden*, universelt set langt større tilbøjelighed til at blive udskiftet end reciprokke konstruktioner med verbalmarkører, som spansk *se*. Dermed er der altså også en typologiteoretisk forklaring på at argentinadansktalerne kan finde på at indlåne *se*-mønsteret når de udtrykker reciprocitet – fremfor at anvende konstruktionen med pronominalaforen *hinanden*.

Før jeg gennemgår fundene af *se*-påvirkede udtryk, beskriver jeg det datasæt fundene er gjort i, og den metode jeg har anvendt til at finde dem.

6 METODE OG DATA

De data der ligger til grund for denne undersøgelse, er dem som er blevet indsamlet i forbindelse med forskningsprojektet *Danske stemmer i USA og Argentina* (2014-2018). I 2014 og 2015 var tre af forskergruppens fem medlemmer samt en ekstern konsulent – i forskellige konstellationer – på i alt tre feltarbejdsrejser til Argentina. Vi interviewede 128 efterkommere af danskere som alle talte nok dansk til at kunne deltage i et interview af minimum en halv times varighed på dansk. En typisk samtale varede over en time og var udformet som en let simplificeret udgave af et sociolingvistisk interview.

Samtalerne med 98 af disse argentinadansktalere blev efterfølgende

i danmarksdansk er ved at anvende den reciprokke pronominalanafor *hinanden* (eller den ældre pendant *hverandre*), fx ”der traf de så hinanden” (IHA, 1934). Herudover kan reciprocitet i danmarksdansk udtrykkes gennem en række deponente verber med reciprok betydning, konstruktioner med adverbialerne *indbyrdes* og *sammen*, implicit reciprokke udtryk, fx *Ea og Ib kyssede* (som tillige kan fortolkes ikke-reciprokt) og reciprokke leksemer som *diskutere*, *skelne*, *matche*, *ven* mv. (jf. Haspelmath 2007: 2089, 2090, 2104-2106; se også afsnit 6.2 og 7.1.1). I spansk anvendes, som vi har set, derimod typisk partiklen *se* for at udtrykke reciprokke situationer, fx *abí se conocieron (ellos)* ’der lærte de hinanden at kende/der traf de hinanden’ (egl. ’der kendte (de) sig’). *Se* er i sådanne reciprokke udtryk netop blevet anset for at være en verbalpartikel eller en verbalmarkør – og ikke et reciprokt pronomen med argumentværdi (Gast og Haas 2008: 314-315). Ifølge Haspelmath (2007: 2104) udviser reciprokke konstruktioner med pronominalaforer, som dansk *hinanden*, universelt set langt større tilbøjelighed til at blive udskiftet end reciprokke konstruktioner med verbalmarkører, som spansk *se*. Dermed er der altså også en typologiteoretisk forklaring på at argentinadansktalerne kan finde på at indlåne *se*-mønsteret når de udtrykker reciprocitet – fremfor at anvende konstruktionen med pronominalaforen *hinanden*.

Før jeg gennemgår fundene af *se*-påvirkede udtryk, beskriver jeg det datasæt fundene er gjort i, og den metode jeg har anvendt til at finde dem.

6 METODE OG DATA

De data der ligger til grund for denne undersøgelse, er dem som er blevet indsamlet i forbindelse med forskningsprojektet *Danske stemmer i USA og Argentina* (2014-2018). I 2014 og 2015 var tre af forskergruppens fem medlemmer samt en ekstern konsulent – i forskellige konstellationer – på i alt tre feltarbejdsrejser til Argentina. Vi interviewede 128 efterkommere af danskere som alle talte nok dansk til at kunne deltage i et interview af minimum en halv times varighed på dansk. En typisk samtale varede over en time og var udformet som en let simplificeret udgave af et sociolingvistisk interview.

Samtalerne med 98 af disse argentinadansktalere blev efterfølgende

udskrevet af studentermedhjælpere ved projektet, og det er disse udskrifter der nu udgør Corpus of South American Danish (CoSAMDa). I tabel 2 ses en oversigt over dette korpus (se bl.a. Hartling 2019 og Kühl et al. 2017 for flere detaljer om korpussets struktur og indhold):

TABEL 2: KVANTITATIV STATUS OVER CoSAMDa, PR. 1. JUNI 2019

Timer	Talere	Ord	(Gennemsnits)alder	Køn
113	98	1.041.932	72,6 år (kvinder: 72,2 år; mænd: 73,2 år)	65 kvinder (66,3 %) 33 mænd (33,7 %)

I tillæg til de data af argentinadansk talesprog vi har i korpusset, indsamlede jeg data i form af forskellige test som bl.a. havde til hensigt at elicitere bestemte sproglige træk. En af disse er testen i reciprocitet.

6.1. Testen i reciprocitet

For at undersøge specifikt om *sig* spiller en særlig rolle i reciproke udtryk i argentinadansk, gennemførte jeg på feltarbejdsrejsen i 2015 en videostimulitest (se forklaring nedenfor) med 12 argentinadansktalere. Deltagerne er alle kvinder, og de er født mellem 1933 og 1967 (gennemsnitsalder: 70 år på testtidspunktet). Fem af dem er fra Necochea, fem er fra Tres Arroyos, en er fra Tandil, og en er fra Buenos Aires. Ingen tidligere undersøgelser har dokumenteret sociolektale eller dialektale forskelle i argentinadansk inden for Buenos Aires-provinsen, som deltagerne i reciprocitetstesten er fra (Hartling 2019).¹³ Hvad der derimod har stor betydning for arvesprogsdansk i Argentina, er alder. Grundet ændringerne i det danskargentinske samfund i 1970'erne og 1980'erne, ikke mindst efterkommernes større integration og assimilation i det spansktalende Argentina, taler de yngste talere (dvs. talere født efter ca. 1955) et anderledes argentinadansk end de ældre talere.

13 'Sted' ser imidlertid ud til at betyde noget når man sammenligner talere fra Buenos Aires-provinsen (= danskertrekanten og byen Buenos Aires) med talere som ikke er fra denne provins. I hvert fald har undersøgelser vist at talerne i Misiones-provinsen, som ligger i den nordøstligste del af Argentina, taler et mere spanskpræget og et fra danmarksdansk mere afvigende dansk end talerne længere sydpå (Heegård Petersen 2018 og Heegård Petersen og Kühl, under udgivelse). I 2015 fik vi i *Danske Stemmer*-projektet kendskab til 15 argentinadansktalere i Misiones, primært fra byen Eldorado (heraf er 11 interviewet og indgår i CoSAMDa). Disse talere bliver nedenfor omtalt som Eldorado-talere.

Kun to af de 12 deltagere i testen er født efter 1955, og der er derfor ikke her noget solidt grundlag for at konkludere noget om eventuelle kronolektale forskelle i de elicerede reciprokke konstruktioner.

Testen bestod af 20 korte videoklip som jeg viste deltagerne (i en arbitrær rækkefølge for hver deltager), og som skildrer forskellige typer af reciprokke begivenheder hvor to eller flere personer forfølger, støder ind i, afluser, følger efter, giver, slår, omfavner, låner sig mod, møder, er ved siden af, giver hånd til og taler med hinanden. De 20 videoklip stammer fra *Reciprocals Across Languages*-projektet (Evans et al. 2004) som indeholder 64 klip. Baggrunden for udvælgelsen til denne undersøgelse var at klippene skulle gengive situationer man kunne antage havde størst sandsynlighed for at afføde et reciprokt udsagn hos deltagerne. Hensigten med min undersøgelse var ikke så meget at afsøge alle mulige forskellige måder at udtrykke reciprocitet på, men snarere at afdække om *sig* var en udbredt måde at udtrykke reciprocitet på i argentinadansk. Efter hvert klip bad jeg deltagerne om at genfortælle hvad de havde set. Jeg fik beskrivelser af i alt 236 videoklip (to deltagere manglede to klip hver). Alle data blev lydoptaget.

6.2 Korpusøgninger

Til denne artikel har jeg foretaget simple korpusøgninger i CoSAM-Da-korpusset. Jeg har søgt på *mig*, *dig*, *sig*, *os* og *jer*. På denne måde har jeg sikret mig at få alt relevant med, dvs. samtlige eksempler på anvendelser af pronominerne som ikke er kendt i danmarksdansk. De nævnte pronominer ytres i alt 3.704 gange af argentinadansktalerne i korpusset.

Søgeresultaterne har jeg eksporteret til et excelark, og jeg har gennemgået alle rækker i hvert excelark og i første omgang sorteret resultaterne efter relevans. Dernæst har jeg opmærket relevante forekomster efter funktion/betydning.

For specifikt at kunne sammenligne den reciprokke anvendelse af ovenstående pronominer med danmarksdanske reciprokke udtryk, har jeg desuden søgt på *hinanden*, *hverandre*, *indbyrdes* og *sammen* og på endelserne *-es* og *-ås*.¹⁴ *Hverandre* findes slet ikke, og udtryk med *indbyrdes* forekommer kun otte gange i korpusset. Til gengæld spiller både ud-

14 To deponente verber med reciprok funktion har endelsen *-ås* i præsens, *omgås* og *slås*; de findes begge i CoSAMDa med en forekomst hver.

tryk med *sammen*, fx *tale sammen*, og deponente verber med reciprok funktion, fx *mødes*, *ses* og *skændes*, en rolle (se eksempler nedenfor). Jeg inddrager her kun *hinanden*-forekomsterne.

7 ANALYSE OG RESULTATER

7.1 Mønsterlån af reciproke udtryk med se

7.1.1 *Reciprokt sig i CoS.AmDa-korpusset*. Søgninger i korpus på *sig* (*os*, *jer*) og *hinanden* viser at argentinadanskstalerne har variation på dette punkt og således kan udtrykke reciprocitet med både *sig* og *hinanden*.¹⁵ I hele CoSAmDa findes *sig* 16 gange med reciprok betydning; otte gange i 1. person pluralis (*vi* [VERBAL] *os*) og otte gange med *sig* som det reciproke element (til sammenligning er der 264 forekomster af *hinanden*, se nedenfor), fx:¹⁶

- (23) *vi* [se] *os*: vi øh vi skrev eller vi {så os} en gang imellem når de var på besøv besøg eller sådan noget # men jeg havde ikke haft meget kontakt med # med børnene (BEB, 1933)
- (24) *de* [se] *sig*: og de k:endte ikke hinanden de har aldrig set sig mere (EPN, født 1943)
- (25) *man* [se] *sig*: o:g hvis det er sådan man ser sig # temmelig tit øh tit så: så # må man hellere siger man jo # rigtig farvel på # på en pæn måde (HWJ, født 1939)

15 Argentinadanskstalerne udtrykker som nævnt også gensidighedssituationer med andre udtryk som vi også har i danmarksdansk, heriblandt udtryk med *sammen*, fx ”så har vi det godt sammen og vi kommer sammen altid” (JOU, 1941), og deponente verber med reciprok funktion som eksempelvis *slås* (her forstærket af *sammen*): ”for de forskellige partier de kan ikke blive enige og så ville de slås sammen” (IHA 1934) og *mødes*: ”de mødes i øh i øh alderdomshjemmen” (REJ, 1929).

16 Samtlige korpuseksempler i afsnit 7 er gengivet med de særtegn som de har i udskrifterne (jf. Sprogforandringscentrets udskrivningsmanual, https://dgcss.hum.ku.dk/aarsberetninger/rapporter/Transcribermanual_august_2010.pdf), men for læsbarhedens skyld har jeg fjernet metakommentarer og modpartens – ofte interviewerens – taleure hvor de ikke har været vigtige for forståelsen af de *se*-påvirkede udtryk. I det ene eksempel i artiklen hvor interviewerens taleur er med, er det markeret med vinkelparenteser og *INT* for interviewer <INT: ...>. Specialtegnet # markerer pauser i talen. Kolon : bruges til at markere tydeligt forlængede vokaler eller konsonanter. Krøllede parenteser {...} sættes omkring en passage hvor der er tvivl om hvad der bliver sagt. Det gælder i flere tilfælde udtryk med *sig* og *os* som ikke er kendt i danmarksdansk. Jeg har i de tilfælde lyttet til filerne for at sikre mig at det er det der bliver sagt. Understregningerne i eksemplerne er mine. Eventuelle kommentarer til deres ytringer har jeg skrevet i kantede parenteser i umiddelbar forlængelse af citatet.

- (26) *vi* [*kende*] *os*: bueno han var jo # sammen med min: bror # og der {*kendte vi os*} # og så # blev vi kæresten en tid og # når jeg blev f- færdig med at studere til lærerinde # så giftede vi os # (GEJ, 1947)
- (27) *de* [*kende*] *sig*: og jeg tror *de kendte sig* her (BEB, 1933) [om mormoderen og morfaderen der lærte hinanden at kende i Argentina]
- (28) *en familie* [*skulle kende*] *sig*: for jeg synes at # at alt det teknologi # det er sådan at familien den bliver øh # skilt # og de sidder med de der apparater hele tiden de skal spise med telefonen ved siden af øh # tallerken # og det det synes jeg ikke måltiden det er *en familie # som der skal # øh kende sig* lidt mere # for ellers så # (GEJ, 1947)
- (29) *at* [*kende*] *sig*: øh det er det er hel sådan: # en dejlig {*manér at kende sig*} pero # alligevel øh er det for lidt tid # for {da} de kommer til # en: middagsmad eller en aftensmad # man har ikke tid til at hilse på alle (GEJ, 1947) [taler om en stor fest der blev holdt i Tandil en gang om året for Peder-sen-slægten]
- (30) *vi* [*træffe*] *os*: # og når *vi* øh *træffer os* på gaden # så taler vi dansk (CCB, 1937)
- (31) *man* [*kunne forstå*] *sig*: hvis de ikke havde {været} interesseret så kø- kører de jo løs på den m:en ellers så # taler man jo langsom # {for så} # *kan man* jo bedre *forstå sig* (CLU, 1937)

Reciprøkt *os* og *sig* i spontant ytret argentinadansk er hyppigst med verberne *kende* og *se*. I alt er der fem eksempler med hvert verbum. Foruden de fem forekomster af *kende* med refleksivpronomenet i reciprøkt funktion – alle i betydningen 'lære at kende' som det ofte har i argentinadansk (se Hartling 2019) – findes én forekomst af *lære at kende* med reciprøkt *os*:

- (32) og så lærte vi at kende os der (LEP, 1961).

Til sammenligning med de 16 refleksivpronominer med reciprøkt funk-

tion forekommer pronomenet *hinanden* som nævnt 264 gange i korpusset, og det peger altså på at det er langt den mest almindelige måde at udtrykke reciprocitet på. I 102 af tilfældene anvendes *hinanden* som styrelse for en præposition, som i fx

- (33) ”og så fortsatte de turen til Buenos_Aires og de var {jo:} #
blevet sådan nogenlunde bekendt med hinanden o:g {øh} #
de tog hver til sit steds” (ARL, 1926).

Jeg har i sammenligningen af de to reciprocitetskonstruktioners frekvens fraregnet *hinanden* når det står som styrelse til en præposition fordi der ikke kan være tale om mønsterlån af reciprokt *se* i denne kontekst. *Se* som reciprok partikel kan nemlig ikke optræde efter præposition på spansk (Gast og Haas 2008: 315-316, Dam og Jensen 2018: 139).¹⁷ Når man fraregner forekomsterne af *hinanden* som præpositionsstyrelse, er der 162 forekomster tilbage hvor *hinanden* står som enten direkte eller indirekte objekt for verbalhandlingen. Der er altså stadig godt 10 gange så mange *hinanden*-konstruktioner som der er konstruktioner med reciprokt *sí* i CoSAMDa. Det bør dog nævnes at der faktisk er et eksempel på reciprokt *sí* efter præposition (*i sí*) blandt de elicerede ytringer (1 ud af 17, se afsnit 7.1.2). Man kan alligevel konkludere at argentinadanskalerne er tilbageholdende med at anvende reciprokt *sí* efter præposition: Det ene eksempel udgør 3 % af samtlige reciproke *sí*'er (1 ud af 33 (= de 16 i korpusset + de 17 i testen)) hvilket også er lidt i sammenligning med *hinanden*-forekomsterne hvor næsten 40 % står som styrelse for en præposition.

Foruden en mulig begrænsning i forhold til at stå som styrelse for præpositioner har reciprokt *sí* givetvis andre grammatiske begrænsninger som *hinanden* ikke har. For eksempel kan reciprokt *sí* ikke stå i genitiv i danmarksdansk og efter alt at dømme heller ikke i argentinadansk (**de låner tit sí's lejlighed*), endsige kløves (**det er sí de skader*

17 Kun efter præpositionen *entre* 'mellem' kan den trykstærke pronominalform *sí* 'sig' have reciprok betydning: *entre sí* 'mellem hinanden' (egl. 'mellem sig'). Den trykstærke form *sí* bruges generelt efter præpositioner i refleksive udtryk, fx ”Ella(s) hablaba(n) siempre de sí” (’Hun/de talte altid om sig selv’) (Otero 1999: 1443-1444). Med præpositionen *con* 'med' anvendes dog den fossilerede form *consigo* ('med sig') – jævnsides *conmigo* ('med mig') og *contigo* ('med dig') fra latin *mecum*, *tecum* og *secum*.

mest på den måde; jf. Hansen og Heltoft 2011: 598). Men reciprokt *sig* har også nogle grammatiske ligheder med *binanden*: Af eksempel (28), *det er en familie som der skal øh kende sig lidt mere*, kan vi se at det subjekt som *sig* med reciprok funktion henviser til, kan være et substantiv som grammatisk set er singularis, men som semantisk er pluralt, her: *familie* (jf. Hansen og Heltoft 2011: 496-497, 600). Det er tvivlsomt om dette kan lade sig gøre på spansk; den umiddelbare tolkning af fx *la familia se conoce* ville være passiv 'familien kendes', 'man kender (eller 'lærer ... at kende') familien'. Af eksempel (29), *øh det er det er hel sådan en dejlig manér at kende sig*, fremgår det desuden at *sig* med reciprok funktion helt som *binanden* kan optræde i infinitkonstruktioner uden eksplicit subjekt (jf. Hansen og Heltoft 2011: 598). Det kan *se* med reciprok funktion også på spansk, fx *es una buena manera de conocerse* 'det er en god måde at lære hinanden at kende på'.

På baggrund af resultaterne af korpussøgningen kan man konstatere at der er stor intern variation blandt argentinadansktalerne: Det er langt fra alle der bruger reflektivpronominerne med reciprok funktion; de 16 reciprokke *os* og *sig* er yttret af blot 10 forskellige talere. Det er altså øjensynlig kun godt 10 % af talerne der spontant kan finde på at anvende den spanskpåvirkede *sig*-konstruktion når de skal gengive en gensidighedssituation. Især er det værd at bemærke at én taler, BEB (fra Buenos Aires), alene står for en fjerdedel, altså fire ud af 16, af forekomsterne i CoSAmDa. Det lave antal forekomster af mønsterlån af reciprokt *se* kan ikke tilskrives at gensidighedsudsagn generelt ikke forekommer ofte. Som vi så ovenfor, findes *binanden* langt oftere i korpus, og *binanden* findes i mindst én ytring hos 78 af de 98 informanter i CoSAmDa.

Kun et ud af 16 reciprokke *sig*'er er yttret af en af de yngre argentinadansktalere. Det ser altså ikke umiddelbart ud til særligt at være et fænomen hos de yngre talere. Talerne født efter 1955 udgør dog under en femtedel af korpussets talere, og det betyder at man ved en tilfældig fordeling ville forvente ca. tre forekomster af reciprokt *sig* blandt de yngste argentinadansktalere. Med så få forventede forekomster er det ikke til at sige noget om statistisk sandsynlighed for at reciprokt anvendt *sig* forekommer hos denne talergruppe sammenlignet med hos de ældre talere.

Eldorado-talerne ser ud til at være overrepræsenterede blandt talerne med reciprokt *os/sig* idet syv af de 16 eksempler stammer fra talere fra Eldorado, samtidig med at Eldorado-talerne kun udgør omkring 11 % af korpussets talere (11 af 98). Også her er det forventede antal forekomster dog for lavt til at det er rimeligt at foretage en egentlig sandsynlighedsberegning.

Den store interne variation – foruden naturligvis den ret lave frekvens af reciprokt *sig* – gør at det er svært at kalde reciprokt *sig* for et generelt træk ved spontant talt argentinadansk, hvilket i sig selv ikke understøtter ideen om argentinadansk som en selvstændig varietet (se afsnit 8). Som det vil blive klart på baggrund af artiklens samlede analyser, er der dog ingen tvivl om at *se*-påvirkning spiller en rolle i argentinadansk; det er blot ikke sådan at alle talere anvender pronomenet med én bestemt funktion.

7.1.2. *Reciprokt sig i reciprocitetstesten*. Hvad sker der så når talerne bliver ”opmuntret til” at ytre gensidighedsrelationer? Af de 12 deltagere i testen anvender halvdelen mellem en og syv gange *sig* med reciprok betydning. I alt finder vi i den eliciterede tale 17 forekomster. Følgende er eksempler herpå:¹⁸

- (34) *de [omfavne] sig*: og så ser jeg ... tre ... øh en ung mand og to kvinder som mødes og er meget glade for at se hinanden så de omfavner sig alle tre sammen (IEL, 1937)
- (35) *de [se] sig*: ej, gud fri mig da ... bueno det var en ung mand og en dame og de går forbi hinanden og går på hinanden lige som om de ikke har set ... set sig (INE, 1944)
- (36) *fire mennesker [give] sig [hånden]*: fire mennesker giver sig hånden, hilser på hinanden (BEB, 1933)
- (37) *de [slå] sig*: de spiller noget, de leger noget, men jeg ved ikke hvad det er, tre damer <ASH: hvad gør man... eller hvad

¹⁸ Reciprocitetstestene blev ikke prioriteret til transskription da det i opbygningen af CoSAMDa først og fremmest gjaldt om at udskrive al løbende tale. Det betyder at alle deltagernes genfortællinger af videoklippene er udskrevet af mig, og at det ikke følger Sprogforandringscentrets endelige *Danske Stemmer*-projektets øvrige udskrivningspraksis. Tre prikker ... markerer en pause. Flere steder har jeg her skønnet det relevant at gengive min respons i deres genfortællinger; det er gengivet med <ASH: ...>.

- gør de i den leg?> de slår sig på skuldrene, ikke mere (BEB, 1933) [i videoen slår tre kvinder hinanden på skuldrene; der er ikke nogen der slår sig selv på skuldrene]
- (38) *de [hilse] sig*: pigen kommer til en møde – en arbejds møde, kan jeg forestille mig <ASH: Og hvordan – hvordan hilser de så?> De hil- de kender ikke hinanden, altså, de hilser sig øh fordi man skal gøre det, altså (LEP, 1961)
- (39) *de [finde lus i] sig*: de ville se om de finder lus i sig (MUL, 1944)

De verber der indgår i de reciprokke udtryk i den eliciterede tale, er selvsagt i høj grad bestemt af de situationer som videoklippene viser. De 17 udtryk med reciprokt *sig* i testen fordeler sig på følgende verber med antallet af forekomster i parentes: *omfavne* (6), *møde* (3), *slå* (2), *give hånden* (2), *se* (1), *hilse* (1), *røre* (1), *finde lus i* (1). Alligevel er følgende værd at bemærke: Reciprokt *sig* ser ud til at blive anvendt mest med verber og om handlinger der er tydeligt gensidige – som netop *omfavne*, *møde* og *give hånden*. De videoer der har vist situationer som ”kalder på” prædikater der indeholder præposition, fx *støde ind i*, *tale med*, *læne sig mod* og *være ved siden af* (jf. afsnit 6.1), er ikke blevet genfortalt med reciprokt *sig*. Eneste undtagelse er eksempel (39). I videoen, som MUL genfortæller her, er der to kvinder der ser efter lus i hinandens hår, dvs. på intet tidspunkt undersøger de sig selv for lus. Reciprokt *sig* efter præposition er altså sjældent i argentinadansk (jf. også afsnit 7.1.1), og eksempel (38) ovenfor, *de hilser sig*, kan måske også pege på at talerne – når de anvender reciprokt *sig* – hellere udelader præpositionen i udtryk som i danmarksdansk ville indeholde præposition, *de hilser på hinanden*. Det kan også være et tegn på at reciprokt *sig* er lånt ind i argentinadansk som en form for chunk bestående af verbal + verbalpartikel (her *saludarse*, egl. ’hilse sig’) frem for som det mønster som *se*-partiklen repræsenterer.

Som det fremgår af eksempel (34)-(39), optræder *sig* ofte sammen med andre reciprocitetsudtryk. I i alt ni af de 17 reciprokke *sig*’er i videobeskrivelserne er der således intratalervariation mellem *sig* og et eller flere af de andre udtryk: *hinanden*, *sammen* og deponente verber med reciprok funktion. Sommetider optræder alle disse udtryk i samme taletur som i (34): *en ung mand og to kvinder som mødes og er meget glade*

for at se *hinanden* så *de omfavner sig alle tre sammen*. Foruden denne intratallervariation bekræfter testresultaterne også korpussøgningens fund af intertallervariation. Den taler i CoSAMda der har flest udsagn med et reciprokt anvendt *sí*, BEB, deltager i testen og er også her den der har flest forekomster, i alt syv. Den testdeltager der har næstflest forekomster, er LEP, som har fire. To deltagere står altså for næsten to tredjedele af forekomsterne i testen. I både test og interview er der i øvrigt kun en af de yngre talere, født efter 1955, der bruger *sí* reciprokt, nemlig LEP. (I testen deltog imidlertid som nævnt kun én anden af de yngre argentinadansktalere).

Omvendt er andelen af deltagere i testen der har reciprokt *sí*, relativt set større end andelen af talere i korpusset. I testen er det som nævnt halvdelen af deltagere der anvender konstruktionen, over for hver tiende taler i korpusinterviewene. Blandt de seks testdeltagere der anvender reciprokt *sí*, er der desuden tre (IEL, INE og SBB) der ikke spontant har anvendt konstruktionen i samtalerne (og alle tre har her spontane gensidighedsudsagn med *hinanden*). Relativt set flere talere har altså reciprokt *sí* – og disse talere har relativt set flere udsagn med reciprokt *sí* – når de bliver ”motiveret” til det end i spontan tale. Men om dette skyldes testsituationen, som for nogle utvivlsomt har medført nervøsitet og anspændthed i en eller anden grad, eller det faktum at muligheden for at anvende reciprokt *sí* opstod langt hyppigere i testen end i samtalerne, kan vi kun gisne om (jf. diskussionen i afsnit 8).

7.2 Mønsterlån af udtryk med *sí* i anden end reciprok betydning

Så snart vi bevæger os væk fra reciprokt anvendt *sí*, kommer vi ind i den gråzone som jeg omtalte i indledningen. Det er en gråzone i den forstand at det sine steder er svært at afgøre om der er tale om mønsterlån fra spansk, eller om det fx er et medialt anvendt *sí* som man også ville kunne støde på i danmarksdansk. I det følgende ser jeg først (i afsnit 7.2.1) på udtryk som formentlig er mønsterlån af et medialt eller passivt¹⁹ *se*. Her er det tillige en gråzone fordi grænserne mellem mediale og passive udtryk kan være svære at drage, og fordi grænserne

¹⁹ Det giver ikke mening at inddrage mønsterlån af den upersonlig-passive anvendelse af *se* som en selvstændig kategori i argentinadansk da finitte verbaler ikke har mulighed for at kongruere – eller ej – med udtrykssubjekterne i dansk.

opfattes forskelligt i dansk og spansk grammatik. Til sidst i afsnittet berører jeg andre udtryk med *sig*: dels refleksive udtryk med *sig* som kalkerer verbaler der er refleksive i spansk, men ikke i danmarksdansk (afsnit 7.2.2), dels RIO-konstruktioner (afsnit 7.2.3).

7.2.1 *Mediale og passive udtryk med sig*. Der findes ikke mange eksempler i korpus på *sig*-konstruktioner der er påvirket af *se* med passiv eller medial betydning, dvs. lån af strukturer svarende til eksempel (4) og (5) i afsnit 3. Medialt *se* angiver på spansk en fysisk tilstandsændring som i *el niño se durmió* 'barnet faldt i søvn' (4a) og *el niño se hace mayor* 'barnet bliver ældre' (4c) eller en mental tilstandsændring i subjektet som i *el niño se arrepiente* 'barnet fortryder' (4b). Passivt *se* markerer – i grove træk – at den situation verbalet beskriver, skal konceptualiseres fra et perspektiv som er forskelligt fra agentens (Fernández 2007: 9, Cornelis 1997: 7). Eksempel (5) gengives her: *el coche se lava* 'bilen bliver vasket/vaskes'. Sådanne *se*-sætninger udtrykkes ofte på dansk med en aktivsætning med *man* som subjekt. I mediale konstruktioner er alle personer i pronominalparadigmet på spansk mulige, mens passivkonstruktioner kun tillader tredjepersonsformen *se*. Nedenfor gennemgår jeg udvalgte eksempler, alle i 3. person, ordnet sådan at de eksempler hvis betydning og påvirkning fra spansk er nemmest at redegøre for, står først:

- (40) o:g og så kommer der mange inde fra Buenos Aires o:g an-sætter sig her # (HWJ, 1939)
- (41) ja ja hun fejlede ikke noget og så sagde så sagde lægerne her # at de mente jo det var bedst # hvis hun ventede # med at # operere sig men det så nogen fra Buenos_Aires de sagde nej hun skulle komme fordi at # de kan ikke operere det her (INE, 1944)

Eksempel (40) og (41) er parallelle idet begge *sig*-konstruktioner har animate subjekter og transitive verber hvilket i danmarksdansk uværgeligt ville medføre en aktiv-refleksiv fortolkning og en forståelse af udtrykssubjekterne som agensled. Med den betydning ville der imidlertid i begge tilfælde være tale om en uventet koreference mellem agenten og refleksivet, og man ville derfor forvente *sig selv* frem for *sig* (jf. afsnit

4.2). I de argentinadanske eksempler har *sig*-konstruktionerne *mange ... ansætter sig* og *hun ventede med at operere sig* derimod en passiv betydning efter spansk forbillede: *vienen a emplearse aquí* 'de kommer for at blive ansat her' og *operarse* 'blive opereret'.

Eksempel (40) og (41) er de tydeligste passive *sig*-anvendelser i Co-SAmDa-korpusset – netop fordi verbalhandlingen beskriver noget der sker med udtrykssubjektet uden at dette på nogen måde selv kan være agent, og samtidig rummer situationen en helt tydelig implicit animat agent fra hvis perspektiv situationen blot ikke anskues.

Nedenstående eksempel (42) er formentlig det tydeligste eksempel på et medialt *sig*:

- (42) og hun vil gerne have han skal gøre sig han skal mm vokse
(NOA, 1961)

Subjektet *han* har her ingen indflydelse på den forandring der vil ske med ham når han vokser, og det er der heller ikke andre der direkte kan have; verbalhandlingen overskrider altså ikke subjektets grænser. NOA retter selv udtrykket 'gøre sig [større]' (jf. *hacerse [mayor]* 'blive (egl. 'gøre sig') [større]') til *vokse*.²⁰

Fælles for de resterende eksempler med *sig* i dette afsnit er at de har ikke-animate subjekter og befinder sig et sted på medial-passiv-spektrret mellem reflektiv og intransitiv, som skitseret i afsnit 3. De er rangeret i forhold hertil, m.a.o. efter i hvor høj grad subjekterne trods deres ikke-animathed kan fungere som agent for verbalhandlingen og dermed gøre en transitiv tolkning (teoretisk) mulig – i danmarksdansk.

- (43) jo man kan godt komme op og så øh jo jeg skulle op s-
øh for at få lidt højde engang imellem # men så skulle jeg
skynde mig tilbage igen # øh fra en sky for eksempel på at
komme ned # og holde mig igen foran bjerget # <INT:

20 I korpusset findes desuden to eksempler på *gøre sig* medlem: *de unge de gør sig ikke medlemmer* (IHA, 1934) og *man kunne også gøre sig medlem til at betale* (BEB, 1933). Forbindelsen *gøre sig* er også i disse eksempler utvivlsomt et leksikalsk mønsterlån af *hacerse*, og man kunne "oversætte" *gøre sig* med *blive*, men her er en mere reflektiv tolkning faktisk mulig.

men hvordan kommer man op # hvis øh> # jamen det n-
den [svæveflyet] løfter sig den øh # den bliver {jo} løftet #
(EDS, 1929)

I dette eksempel (43) fortæller EDS om hvordan man flyver med svævefly, og om hvordan det bliver løftet af vinden. Et svævefly kan i kraft af piloten måske nok løfte sig, men EDS's selvrettelse til en *blive*-passiv indikerer at hendes *sig* var passivt ment, og at hun ikke ønskede at fremstille svæveflyet som agent.

I nedenstående eksempel (44) *fylder* eukalyptustræerne *sig med blomst*:

- (44) men øh så kommer jo den [...] # tidspunkt hvor du har
eucaliptoerne # {det vil sige} træerne der # de øh fylder sig
med blomst # og det laver en mørk # en mørk og meget #
dårlig # honning (VIA, 1968)

I danmarksdansk kan *træer* kun i en poetisk kontekst *fylde sig* med noget, se fx dette analoge eksempel fra Johannes V. Jensen: ”Træerne fylder sig med Aber, [...]” (fra *Aandens Stadier* (1928)). I spansk har *los árboles se llenan de/con* ’træerne fylder sig af/med’ derimod en passiv-medial betydning ’træerne bliver fyldt/fyldes af/med’.

Ligesom træer kan fylde sig med noget, kan de også forme sig, men hvor førstnævnte i danmarksdansk altså indebærer at træerne i en eller anden grad tilskrives antropomorfe egenskaber for således at kunne opfattes som nogle der agerer selv, er træerne i sidstnævnte konstruktion i højere grad patient. Med en søgning på Google kan man finde enkelte eksempler på ”træerne former sig” og flere på ”træet former sig” (i sidstnævnte ofte om træ som materiale). *Forme sig* kan karakteriseres som en spontan situation (*spontan medium* hos Hvilshøj 2000: 24) der ifølge Fernández (2007: 93) betydningsmæssigt befinder sig et sted på skalaen mellem medial og passiv (jf. afsnit 3)

- (45) og det her [træet] det {former sig} # det er min søn der
forklarer for han læser alt det der [...] det her # det former
sig med de her hårde hårde froster der er # nede sydpå #
så er det ligesom det det øh læ- det tørrer eller det dør # og

så bliver det sådan øh (CMK, 1935) [CMK forklarer om en type træ som hun bruger til at lave kunsthåndværk med]

CMK's anvendelse af *forme sig* i eksempel (45) er således ikke nødvendigvis påvirket af det spanske *se*, men situationen ville i danmarksdansk også kunne beskrives mere passivt: *træerne bliver formet/formes af den hårde frost*.

I de sidste to eksempler i dette afsnit kan forekomsterne af subjekts-*det* – i (46) et anaforisk pronominel *det* og i (47) et formelt subjekts-*det* – ikke i nogen forstand være agent for verbalhandlingen:

- (46) når har du har sat øh alt ind i så binder du det sammen ikke # og så laver du den i gryden # og når når den mangler lad os sige en en en en en # øh lidt over en halv time så lægger du øh # øh løgene ind # så går den fint # så de bruner godt der ikke # og kødet det giver også det bruner sig også # o:g så bliver der så noget saft tilbage så tager øh når du tager kødet op så # så øh så laver du sovsen (JOU, 1941)

I dette eksempel (46) fortæller JOU om hvordan man/han laver brun sovs. Det er altså en form for opskrift han fortæller. I opskrifter er det som bekendt almindeligt på dansk at anvende *s*-passiv, imperativ eller vendinger med *man* eller generisk *du*. I talesprog ville det på dansk dog formentlig være naturligt med *man* eller generisk *du*. På spansk bruges infinitiv, imperativ eller *se*-passiv. Når JOU anvender konstruktionen *det* [kødet] *bruner sig*, er han tydeligvis påvirket af den mediale/passive betydning i det spanske *se*.

- (47) øh dengang # jeg studerede og jeg har lavet et arbejde af det # eller jeg skrev om det # øh # da beviste det sig at folk de ville rejse fra landet # fordi at der ville ikke være arbejde på landet # og jeg kan huske at jeg lavede øh jeg øh skrev # om Copetonas (INE, 1944)

I eksempel (47) er det muligt at INE havde det danske faste udtryk med *sig* som forbillede *det viste sig*, men lige så sandsynligt er det at

hun er påvirket af *se* med en passiv betydning, jf. sp. *se comprobó que ...* 'det blev bevist at ...'. Hun har selv lavet en demografisk undersøgelse med hvilken hun har kunnet bevise at folk ville rejse fra de små byer på landet. Ved at anvende en passiv gøres resultatet mere objektivt og generisk, og måske er passiven også motiveret af beskedenhed fordi hun således ikke tager "hele æren" for undersøgelsens resultater.

7.2.2 *Refleksive udtryk med sig*. I CoSAmDa findes en del eksempler på leksikalske mønsterlån af *se*'s refleksive betydning i bestemte verbalfraser på spansk. Det drejer sig altså om verbaler der er refleksive i spansk, og hvis leksemækvivalent kan være det i argentinadansk, men ikke er det i danmarksdansk, eller ikke repræsenterer den samme betydning i danmarksdansk. Det er udtryk med mulighed for at anvende alle personerne i pronominalparadigmet (*mig, dig, sig, os, jer, sig*). Her gengiver jeg blot eksempler på to forskellige *sig*-verbaler, *bade sig* og *putte sig* – ud af en del flere i korpusset:

- (48) og så har jeg en badebassin hvor jeg hjælper øh og laver selv ren badebassin og og det øh øh præparerer den alt sammen til lørdag og søndag til man kan bade sig (REJ, 1929)

Bade i den konkrete betydning hvor man har kroppen nedsænket i vand, er ikke refleksiv i danmarksdansk, som i spansk *bañarse*. I danmarksdansk kan man derimod i overført betydning *bade sig i succes*, eksempelvis.

- (49) allesammen var imod ham fordi han var en rig mand der puttede sig ind i sådan noget (NIN, 1959)
(50) så kan du ikke tage hen og selv putte dig i et arbejde (VIA, 1968)

Både i eksempel (49) og (50) finder vi en refleksiv anvendelse af *sig* i verbalforbindelsen *putte sig*, påvirket af det pronominale verbum *meterse* som har en bred betydning: I eksempel (49) er det betydningen 'blive indblandet i', og i (50) den lidt mere konkrete betydning 'sætte sig [i arbejde]'/ 'placere sig [på en arbejdsplads]', dvs. 'tage sig/få et arbejde'.

7.2.3 Udtryk *med sig som refleksivt indirekte objekt (RIO)*. I argentinadansk ses mange eksempler på *sig* med RIO-funktion (jf. afsnit 4.1). I alt har jeg fundet 30 belæg i CoSAmDa: fem med *mig*, et med *dig*, 21 med *sig*, et med *os* og to med *jer*. Langt de fleste af disse ser ud som i danmarksdansk. Det er fx:

- (51) øh for jeg fik mig et klaver da jeg var femten år (EEA, 1929)
- (52) og så sagde de d- du kan du skal hellere finde dig noget andet (EPT, 1940)
- (53) og hun var ved at strikke sig sådan en trøje (MUL, 1944)
- (54) i mellemtiden havde han bygget sig et hus i Monte_Hermoso (ARL, 1926)
- (55) der måtte være altid en ved bilen for ellers så kom alle byens unger og tog sig en pølse (DOB, 1921)
- (56) vi skal købe os en gamle hus for så har vi et sted hvor vi kan mødes når vi er gamle (EPN, 1943)
- (57) men det var sådan næsten en hel livshistorie I skal have jer (EMD, 1939)

Som beskrevet i afsnit 4.1 ser det ud til at RIO-konstruktioner i danmarksdansk med de fleste verber kun fungerer med direkte objekter i ubestemt form. Eksemplerne her følger, som det fremgår, den begrænsning idet de direkte objekter er nominaler i singularis med ubestemt artikel eller – i et enkelt tilfælde – blot ubestemt *noget andet*. I korpuset findes imidlertid desuden to eksempler på konstruktionen med direkte objekter i bestemt form, sådan som RIO-konstruktionen tillader i spansk:

- (58) og de har fået sig bøgerne også (MEP, 1945)
- (59) fordi hvis man skal have tre af hver så kan man slå sig hovedet i stykker (SIA, 1971)

I eksempel (59) kan den bestemte form af det direkte objekt, *hovedet*, også være påvirket af den spanske possessiv dativ-konstruktion, som har det direkte objekt i bestemt form og ”eieren” af dette objekts referent som selvstændigt indirekte objekt, hvor vi i danmarksdansk ofte

har den possessive form af det reflektive pronomener som attribut til det direkte objekt, sammenlign *Jeg har klippet mine negle* med *Me corté las uñas* ('Jeg klippede mig neglene', egl. 'mig 1.pers.sg-klippede neglene'). *Man*-subjektet i dette eksempel gør dog at det er nærliggende at tro at taleren også er påvirket af et (spontan) medialt *se*, jf. *se le rompe la cabeza (a uno)* 'man får hul i hovedet', egl. 'hovedet ødelægges sig på én/sig (for/på) én ødelægges hovedet (på én)'.²¹

RIO-konstruktioner i spansk kan beskrives, som det sås i afsnit 3, som hørende til gruppen af *se*-udtryk med stilistisk-emfatisk funktion. Intransitive verber kan imidlertid også pronominaliseres så de får en lignende funktion, fx *irse* 'gå (rejse, tage af sted)' (vs. *ir* 'gå (tage [som bevægelsesverb])'), *morirse* 'dø (spontan; eller for at beskrive affekt hos fx den talende)' (vs. *morir* 'dø (evt. af ydre årsag)'), *venirse* 'komme (definitivt)' (vs. *venir* 'komme'). Dette *se*, som altså ligeledes er syntaktisk overflødig – og i tillæg hertil vanskeligt kan tilskrives en ledfunktion – regnes af mange for at have medial funktion, men af andre lægges der i beskrivelsen især vægt på netop den emfatisk betydning *se* har her, fx i form af et større engagement fra subjektets side (fx Rodriguez-Bachiller 1991). MEP anvender formentlig *sí* i verbalforbindelsen *ankom sí* i eksempel (60) for at fremkalde en betydning svarende til fx *venirse* hvor *se* nuancerer betydningen sådan at verbalhandlingen fremstilles som noget subjektet er mere involveret i, og/eller som noget der er mere definitivt: Subjektet er rejst af sted for aldrig at vende tilbage. Det må siges at passe godt på de fleste danske udvandrere til Argentina:

(60) og øh Hotel_America det var den der tog alle dem der ankom sí til Argentina (MEP, 1945)

Eksemplet kan samtidig illustrere at *se* i spansk – og derfor *sí* i argentinadansk – som nævnt kan føjes til flere forskellige verber (end *sí* i danmarksdansk) for at skabe betydninger som minder om – men som kan have langt flere nuancer end dem *sí* tilvejebringer i – danske RIO-konstruktioner.

Umiddelbart ser det ud til at RIO-konstruktioner er hyppige i ar-

21 I eksempel (59) er der i øvrigt tale om den overførte betydning af *romperse la cabeza* 'bryde sit hoved/sin hjerne/hjernen' e.l.

gentinadansk, og det kunne være interessant at undersøge om de er hyppigere i argentinadansk end i danmarksdansk talesprog. Hypotetisk set giver det mening at RIO-konstruktionens – og *se*-partiklens generelle – høje frekvens i spansk kan føre til et ændret frekvensmønster for *sí* i argentinadansk.

8 DISKUSSION OG KONKLUDERENDE BEMÆRKNINGER

Denne artikel præsenterer en undersøgelse af dansk under påvirkning af argentinsk spansk i forhold til leksikalsk-syntaktiske mønsterlån af de højpolyseme *se*-strukturer. Artiklen kan påvise at de spiller en rolle i argentinadansk, om end de repræsenterer et felt med stor inter- og intratallervariation (se nedenfor).

I artiklens første halvdel gennemgik jeg dels *se*-partiklens funktioner i spansk, dels *sí*-pronomenets anvendelsesområde i dansk. Som det fremgik, kan *se*-partiklen betyde og oversættes til meget andet end *sí* i danmarksdansk, og visse af dens funktioner er også reanalyseret i argentinadansk i konstruktioner som ikke indeholder ordet *sí*. I denne artikel har jeg imidlertid af pladshensyn udelukkende beskæftiget mig med mønsterlån af *se* der udtrykkes med *sí*.

(Talerne af) dansk har været i mangeårig og intens kontakt med (talerne af) spansk i Argentina. Spor af denne kontakt kan ses på alle niveauer af argentinadansk. Jeg har i artiklen antaget at argentinadansktalerne generelt er ubevidst motiverede for at indlåne mønstre fra spansk, som i dag er talernes primære sprog, for at have deres samlede sproglige repertoire til rådighed når de taler dansk. Talerne vil især trække på deres stærkeste sprog når de ikke kan aktivere givne danske strukturer – og det er muligt at de i særlig grad ikke kan det når de er under pres. Jeg har desuden antaget at det store funktionsområde som *se*-udtrykkene repræsenterer i spansk, specifikt udgør et oplagt sted at søge efter påvirkningsspor i argentinadansk. Det har jeg gjort ud fra en hypotese om at dels *se*-partiklens høje frekvens (som følge af dens polysemi og multifunktionalitet), dels de intersystemiske ækvivalenser i form af semantisk og strukturel høj kompatibilitet mellem spansk og dansk på dette område, gør at *se*-mønstrene i høj grad lånes i en spansk-dansk-kontaktsituation.

På baggrund heraf har jeg undersøgt udtryk i argentinadansk der indeholdt et *sí* enten med en funktion som vi ikke kender i danmarksdansk, eller med en funktion som semantisk og/eller strukturelt blot er udvidet i forhold til danmarksdansk. Det drejer sig om udtryk med en reciprok anvendelse af *sí*, udtryk med en passiv/medial anvendelse af *sí*, udtryk med et refleksivt *sí* i verbaler som ikke er refleksive i danmarksdansk, og udtryk med et emfatisk anvendt *sí*, herunder de såkaldte RIO-konstruktioner. Jo mere distinkt en betydning *sí* har og jo mere ”afvigende” en anvendelse fra danmarksdansk, desto klarere fremstår påvirkningen fra spansk. Eksemplerne på reciprokt anvendt *sí* og *os*, som sås i mine korpusdata og i de eksperimentelle data, er dem der tydeligst er mønsterlån af det spanske *se*. Slår man de to datasæt sammen, finder man i alt 33 eksempler på reciprokt *os/sí* yttret af i alt 13 forskellige talere (ud af 98 mulige). I korpus forekommer de fortrinsvis med verberne *kende* og *se* og i testen især med *omfavne* og *mode*. Som jeg gjorde rede for, er *binanden* langt hyppigere end *sí* som reciprocitetsmarkør i argentinadansk og forekommer hos 78 ud af de 98 talere.

Resultaterne af reciprocitetstesten viste at talerne har relativt set flere udsagn med reciprokt *sí* når de som i testen motiveres til at beskrive gensidighedsbegivenheder, end når de taler mere frit som i interviewene. De tre talere der anvendte *sí* reciprokt i testen, men ikke i interviewene, havde beskrivelser af gensidige situationer med *binanden* i interviewene. De har m.a.o. haft lejlighed til at bruge et reciprokt *sí* spontant. Det er således muligt at testsituationen og evt. den ansæthed den har medført hos nogle, i sig selv har fået dem til at anvende flere spanskpåvirkede strukturer. Det bagvedliggende argument må da være at nervøsitet og frygten for at fejle, måske sammen med det faktum at de kognitive ressourcer er koncentreret om at respondere på testen og ikke på den sproglige form responsen har, kan føre til flere ikke-målsproglige elementer såsom reciprokt *sí*. Hvis det er tilfældet, må man overveje i hvor høj grad anvendelsen af reciprokt *sí* – snarere end udtryk for en egentlig (begyndende) strukturel forandring i argentinadansk – er tilfældig og affødt af hvordan den enkelte taler *performer* på det pågældende tidspunkt. Præmissen herfor er desuden at talerens sproglige performans i sig selv afspejler hvor kognitivt presset han/

hun er. Tallene for reciprokt *sig* i mine testresultater er dog for små til at noget generelt kan udledes på den baggrund.

Også medialt og passivt anvendt *sig* er, som det fremgik af afsnit 7.2.1, belagt i argentinadansk, men feltet repræsenterer en gråzone, dels fordi *sig* også i danmarksdansk kan have medial funktion, dels fordi grænserne mellem medial og passiv funktion kan være svære at drage i spansk, og endelig fordi vi ikke har nogen mulighed for at vide om talerne havde en passiv eller en medial betydning i tankerne da de ytrede et givent *sig*.

De forskellige *se*-påvirkede *sig*-udtryk i argentinadansk findes spredt blandt talerne. Det er altså ikke sådan at påvirkningen fra *se* med én bestemt funktion findes hos alle eller størstedelen af talerne, og ingen af de *se*-påvirkede *sig*-udtryk kan derfor kaldes et etableret træk i argentinadansk. Anvendelsen af enkeltfunktionerne er for sporadisk, og hvad angår reciprokt anvendt *sig*, er det øjensynlig overrepræsenteret hos Eldorado-talerne, og absolut overrepræsenteret hos enkelttalere. Foruden den store intertalervariation blandt talerne ses som nævnt i forhold til reciprokt *sig* også stor intratalervariation idet *sig* alternerer med *hinanden*, *sammen* og deponente verber med reciprok funktion hos de fleste talere, sommetider inden for samme taletur.

Den store variation på dette område blandt talerne gør det relevant at diskutere hvad argentinadansk egentlig er. Er det eksempelvis et arvesprog, en selvstændig varietet, L2-dansk eller svækket standarddansk? Situationer med mangeårig kontakt mellem sprog, sådan som vi ser i forbindelse med dansk i Argentina, rummer alle muligheder for at nye varieteter med egen stabil grammatik opstår. Den etniske institutionalisering som Juan Fugl satte i gang i 1850'erne og 1860'erne, først og fremmest med danske skoler og danske kirker, og den udprægede endogami blandt danskerne varede ved i godt 100 år og har betydet at de dansktalende i Argentina har haft et lukket samfund hvor de har kunnet blive ved at tale dansk. I det argentinadanske samfund skete der imidlertid store forandringer i 1970'erne og 1980'erne som har haft indlysende konsekvenser for sproget. I takt med at danskargentinerne i stigende grad har åbnet sig mod og integreret sig i det omgivende argentinske samfund, er de danske skoler lukket, de dansktalende præster er erstattet af spansktalende, og sidst men ikke mindst er det blevet almindeligt at

gifte sig med andre end efterkommere af danskere. Det har betydet at dansk er blevet talt stadig mindre, og det har indskrænket de domæner hvor det er muligt at tale dansk. Endelig videregives dansk ikke længere til børnene. Tilbage er et argentinadansk præget af ikke bare interindividuelle, men også intergenerationelle forskelle, idet de yngste talere, født efter 1955, måske nok har lært dansk som førstesprog, men dels ikke har talt det lige så meget, dels ikke har så mange jævnaldrende at tale det med sammenlignet med deres forældres generation, og endelig ikke – for flertallets vedkommende – er gift med dansktalende. Som konsekvens taler de et mere spanskpåvirket og fra danmarksdansk afvigende dansk (se også Hartling 2019). Interessant nok kan undersøgelsen af *se*-påvirkede *sig*-udtryk i CoSAmDa-korpusset imidlertid ikke vise at det i særlig grad er de yngste talere der har netop dette træk.

Sociologisk set er argentinadansk som nævnt et arvesprog. Bortset fra at argentinadansk er et forholdsvis gammelt arvesprog sammenlignet med de arvesprog som arvesprogslingvistikken typisk beskriver, passer det glimrende på de definitioner af arvesprog baseret på samfundsforhold og talergrupper som dette forskningsfelt har opstillet. Arvesprogslingvister ønsker imidlertid ofte at fremstille arvesprog som en helt særlig type sprog kendetegnet af bestemte sproglige træk på tværs af forskellige sociokulturelle omstændigheder.²² Jeg mener ikke det er holdbart således at se bort fra den specifikke sociokulturelle baggrund, og jeg er på linje med Heegård Petersen et al.'s (2018) beskrivelse af arvesprogtalere som:

one group among many bilingual individuals whose linguistic and extra-linguistic performance is shaped by the type and amount of exposure to, and use of, their heritage language across the lifespan in everyday life as well as the attitudinal environment in which they speak their languages. (Heegård Petersen et al. 2018: 23)

Argentinadansktalerne er tosprogede, og skønt dansk ikke kronologisk set er deres andetsprog, deler de utvivlsomt mange træk med lørnere

22 Samtidig omtales ofte den enorme intertalervariation i arvesprog (fx Aalberse & Muysken 2013: 3), hvilket kan synes at være et modargument mod at kunne tale om arvesprog som havende særlige sproglige træk.

af dansk som andetsprog. Særligt kunne det være interessant at undersøge om argentinadansk og dansk som andetsprog hos spansktalende er påvirket af spansk på overensstemmende måder. Ligesom det er tilfældet for andre grupper af tosprogede, kan den intertalervariation man finder blandt argentinadansktalerne, forklares med en lang række faktorer: Som det nævnes ovenfor, gælder det fx forskelle i hvor meget de enkelte talere har hørt og talt argentinadansk igennem livet og de enkelte taleres og omgivelsernes holdninger til argentinadansk, men også fx forskelle i talernes grad af kontakt med Danmark og danmarksdansk, og om de har skriftsprogskompetence eller ej på dansk.

Er argentinadansk en form for svækket dansk? Har talerne m.a.o. på et tidligere tidspunkt haft et mere ”udviklet” dansk af hvilket de blot gradvist har glemt dele som de så siden har ”erstattet” med spanske ord og strukturer? Hvis det er tilfældet, kan vi ikke bevise det da vi ikke ved hvordan talerne talte dansk da de var yngre.

Visse træk i argentinadansk er faktisk så udbredte at man kan kalde dem særligt argentinadanske, men er det nok til at tale om argentinadansk som en selvstændig varietet? Jeg tror argentinadansk befinder sig på et mellemstadium eftersom en egentlig etablering af en ny varietet formentlig var undervejs for 40-50 år siden, men gik i stå som følge af de ovenfor beskrevne samfundsændringer. Jeg vil, som i Hartling (2019), kalde argentinadansk for et restruktureret dansk. Restrukturering fungerer her som en form for overbegreb for alle de ordinterne strukturer og sætningsstrukturer i argentinadansk der afviger fra danmarksdansk (se også Maher 1991). Det udelukker ikke at individuelle forskelle, såsom performansfejl, interferens og muligvis svækkelse, spiller en rolle. Samtidig er termen på gunstig vis rensset for det tilegnelsesperspektiv der ligger i arvesprogslingvistikkens begreber om svækkelse og ufuldstændig tilegnelse. Såvel de mere generelle restruktureringer som de individuelle tilbøjeligheder skyldes i sidste ende alle sammen påvirkningen fra spansk – nogle af dem som den indirekte effekt det har at have et andet dominerende sprog, andre som den direkte overførsel af ord og strukturer fra spansk.

Jeg har været på sporet af og i høj grad fundet påvirkning af den spanske *se*-partikels multifunktionalitet i argentinadansk, både i en lang række *sig*-udtryk og som nævnt også i form af *se*-konstruktioner reana-

lyseret som *s*-passiver. Det er eksempler som ”ja ja men det forstås ikke herovre” (JOU) (fra ... *no se entiendo aquí*). Dem fik jeg ikke plads til at inkludere her, og de vil i stedet blive genstand for en fremtidig undersøgelse. Uanset at man ikke kan tale om at *se*-påvirkningen har udmøntet sig i nye etablerede regler i en stabil grammatik i argentinadansk, er de fleste talere dog *se*-påvirkede på en eller anden måde. Man kan altså konkludere at i hvert fald mønsterlån af *se*-partiklens frekvens i spansk spiller en rolle i argentinadansk.

TAK

Jeg er to redaktører fra NyS og fagfællebedømmeren meget taknemmelig for værdifulde kommentarer og hjælp til at forbedre artiklen væsentligt. En særlig tak til Susana Silvia Fernández for sparring og vejledning i forhold til udformningen af afsnittet om *se* i spansk. Alle resterende fejl og mangler er naturligvis mit eget ansvar.

Anna Sofie Hartling
Dansk Sprognavn
ash@dsn.dk

LITTERATUR

- Aalberse, S. & P. Muysken. 2013. *Position paper: Perspectives on Heritage Languages*. Nijmegen: Radboud University, Faculty of Arts & Centre for Language Studies. 1–25.
- Cornelis, L.H. 1997. *Passive and perspective*. (Utrecht Studies in Language and Communication 10). Amsterdam: Rodopi.
- Croft, W. 2001. *Radical construction grammar. Syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198299554.001.0001.
- Dam, L. 2003. Forslag til en enhedsbetydning for det reflektive pronomener i spansk. C. Bache, C., M. Birkelund & N. Nørgaard (red.), *Ny Forskning i Grammatik* 10, 61–78. DOI: 10.7146/nfg.v11i10.23883.
- Dam, L. & H.D. Jensen. 2018. *Spansk universitetsgrammatik. Former og kontekst*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

- Evans, N., S.C. Levinson, N.J. Enfield, A. Gaby & A. Majid. 2004. Reciprocal constructions and situation type. A. Majid (red.), *Field manual* (9) Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics, 25–30. DOI: 10.17617/2.506955.
- Fernández, S.S. 2007. *La voz pasiva en español: un análisis discursivo*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- García, E.C. 1975. *The role of theory in linguistic analysis: The Spanish pronoun system*. Amsterdam: North-Holland.
- Gast, V. & F. Haas. 2008. On reciprocal and reflexive uses of anaphors in German and other European languages. König, E. & V. Gast. (red.), *Reciprocals and reflexives: Theoretical and typological explorations*, 307–346. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Goldberg, A.E. 1995. *Constructions: A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: Chicago University Press.
- Hansen, E. & L. Heltoft. 2011. *Grammatik over det danske sprog* bind 1–3. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. DOI: 10.7146/nfg.v1i1.24079.
- Hartling, A.S. 2019. *Argentinadansk svanesang? En undersøgelse af dansk talt af efterkommere af danske udvandrere til Argentina, med fokus på leksikalsk semantik og acceptabilitet og på verbets stilling i deklarativer med andet end subjekt på første plads*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.
- Haspelmath, M. 2007. Further remarks on reciprocal constructions. V.P. Nedjalkov (red.), *Reciprocal constructions*, bind 5 (Typological Studies in Language 71). 2087–2116. Amsterdam: John Benjamins.
- Heegård Petersen, J. 2018. Much more 'mere eller mindre' ('more or less') in Argentine Danish. J. Heegård Petersen & K. Köhl, *Selected Proceedings of the 8th Workshop on Immigrant Languages in the Americas (WILA 8)*, 28–36. Somerville, MA: Cascadia Proceedings.
- Heegård Petersen, J., G.F. Hansen, J. Thøgersen & K. Köhl. 2018. Linguistic proficiency in immigrant and heritage speakers of Danish in Argentina and North America: A quantitative approach. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*. 1–26. DOI: 10.1515/cllt-2017-0088.
- Heegård Petersen, J. & K. Köhl. 2017. Argentinadansk: Semantiske, syntaktiske og morfologiske forskelle til rigsdansk. *Nydanske sprogstudier* 52–53. 231–258. DOI: 10.7146/nys.v1i52-53.26355
- Heegård Petersen, J. & K. Köhl. (Under udgivelse). Argentine Danish grammatical gender: stability with strongly patterned variation. *Journal of Germanic Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Heine, B. & T. Kuteva. 2005. *Language contact and grammatical change*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511614132.
- Hvilshøj, U. 1998. *Refleksivitet i danske: Sig og sig selv i et typologisk perspektiv*. Specialeafhandling. Københavns Universitet.
- Hvilshøj, U. 1999. Refleksivitet i dansk. Sig og sig selv i et typologisk perspektiv. C. Bache, L. Heltoft & M. Herslund (red.), *Ny Forskning i Grammatik* 6. 81–106. DOI: 10.7146/nfg.v7i6.23996.
- Hvilshøj, U. 2000. Om sig og sig selv. *Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori* 26–27. 11–34. DOI: 10.7146/nys.v26i26-27.13408.
- Izquierdo Díaz, J.S. 2014. *Análisis diacrónico y sincrónico de la partícula SE*. Specialeafhandling. Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid.
- Johanson, L. 2008. Remodeling grammar. Copying, conventionalization, grammaticalization. Siemund, P. & N. Kintana (red.), *Language contact and contact languages*, 61–79. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/hsm.7.05joh.
- Johanson, L. 2011. Contact-induced change in a code-copying framework. M.C. Jones & E. Esch (red.), *Language change: The interplay of internal, external and extra-linguistic factors*. (Contributions to the Sociology of Language 86), 285–314. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Kemmer, S. 1993. *The middle voice*. (Typological Studies in Language 23). Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/tsl.23.
- Kühl, K., J. Heegård Petersen, G.F. Hansen & F. Gregersen. 2017. CoAmDa. Et nyt dansk talesprogs-korpus. *Danske talesprog* 17. 131–160.
- Maher, J. 1991. A cross-linguistic study of language contact and language attrition. H.W. Seliger & R.M. Vago (red.), *First language attrition*, 67–84. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511620720.005.
- Maldonado Soto, R. 1992. *Middle voice: the case of Spanish SE*. Ph.d.-afhandling. University of California, San Diego.
- Matras, Y. 2009. *Language contact*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511809873.
- Mendikoetxea, A. 1999. Construcciones con *se*: Medias, pasivas e impersonales. Bosque, I. & V. Demonte (red.), *Gramática descriptiva de la lengua Española*, 1631–1722. Madrid: Espasa Calpe S.A.
- Mogensen, J. 2002. Spansk grammatik. Taastrup: Don Quijote.
- Nielsen, P.J. 2020. Refleksivt indirekte objekt i dansk i diakron belysning. Oplæg ved 8. *danske-norske seminar i historisk lingvistik*, Lysebu, 2.–4. januar 2020.

- Otero, C.P. 1999. Pronombres reflexivos y recíprocos. Bosque, I. & V. Demonte (red.), *Gramática descriptiva de la lengua española*. 1426–1517. Madrid: Espasa Calpe S.A.
- Rodríguez-Bachiller, B. 1991. Does it matter what kind of grammar we teach? Examples from Spanish: se and el/la/lo. *Polylingua* 1(2). 75–86.
- Trujillo, R. 1976. *Elementos de semántica lingüística*. Madrid: Cátedra.
- Vera Luján, A. 2001. Génesis y sentido del concepto de reflexividad en castellano. *Revista de investigación lingüística* 4(1). 207–230.